

โรงพยาบาลบาราศนราดुर กับการดูแลผู้ป่วยเอดส์

ในอดีตเมื่อมีการระบาดของโรคติดต่ออันตรายเกิดขึ้นแบบกระจายเป็นบริเวณกว้าง รัฐบาลประสบปัญหาเรื่องการหาโรงพยาบาลมารองรับผู้ป่วย จนเมื่อ พ.ศ. 2447 รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการระบาดของกาฬโรคอย่างแพร่หลาย ทำให้มีต้องการจัดตั้งโรงพยาบาลสำหรับรักษาโรคติดต่อเพื่อดูแลผู้ป่วยกาฬโรค ตั้งขึ้นที่ตำบลคลองสาน ฝั่งธนบุรี โรงพยาบาลโรคติดต่อนี้ต่อมาได้ขยายมาดูแลผู้ป่วยไข้ทรพิษและอหิวาตกโรคด้วย มีการโอนโรงพยาบาลนี้ให้สังกัดอยู่กับเทศบาลนครกรุงเทพ เมื่อ พ.ศ. 2480 จนในปี พ.ศ. 2487 มีการระบาดของอหิวาตกโรคหรือโรคอหิวาต์และไข้ทรพิษ ทำให้มีผู้ป่วยจำนวนมากโดยเฉพาะในเขตพระนคร โรงพยาบาลเทศบาลไม่สามารถรองรับผู้ป่วยได้ ต้องไปอาศัยระเบียงโบสถ์ วัดสุทัศน์จัดตั้งเป็นโรงพยาบาลชั่วคราว

เหตุการณ์ในครั้งนั้นทำให้กระทรวงสาธารณสุขร่วมกับเทศบาลนครกรุงเทพและกระทรวงมหาดไทย จัดหาที่ดินเพื่อสร้างโรงพยาบาลโรคติดต่อแห่งใหม่ที่มีขนาดใหญ่กว่าเดิม เพื่อเตรียมตัวรับสถานการณ์โรคติดต่ออันตรายที่อาจจะเกิดขึ้น ทางเทศบาลกรุงเทพจึงได้ยกที่ดินในสวนบริเวณถนนดินแดง ตำบลสามเสนใน อำเภอดุสิต จังหวัดพระนคร ให้กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข เป็นผู้ดำเนินการก่อสร้างโรงพยาบาลแห่งใหม่โดยใช้ชื่อว่า “โรงพยาบาลโรคติดต่อพญาไท” และเปิดทำการเมื่อวันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2492

พิธีเปิดโรงพยาบาลบาราศนราดुरโดยมีจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์
เป็นประธาน

ต่อมาในสมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ช่วงปี พ.ศ. 2501 - 2502 ได้เกิดโรคระบาดขึ้น ในพระนครซึ่งในครั้งนั้นมีผู้เสียชีวิตจากโรคระบาดเป็นจำนวนมาก พระยาบาราศนราดुर (สกุล "เวชชาชีวะ") ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขในขณะนั้น ได้ดำเนินการควบคุมโรคจนสงบลง จากเหตุการณ์โรคระบาดร้ายแรงครั้งนั้น ทำให้จอมพลสฤษดิ์ต้องตรวจดูการทำงานควบคุมโรคติดต่อเป็นพิเศษและเห็นว่าโรงพยาบาลโรคติดต่อที่ตั้งอยู่บริเวณถนนดินแดง ตำบลพญาไท เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม เนื่องจากโรงพยาบาลตั้งอยู่ใกล้เขตชุมชนควรจะย้ายจากแหล่งเดิมเพราะเกรงว่าโรคระบาดอาจจะลุกลามไปยังประชาชนที่อยู่ใกล้เคียงได้ อีกทั้งโรงพยาบาลก็ทรุดโทรมและไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะรับมือกับโรคติดต่อฉุกเฉินได้ หากมีโรคระบาดเกิดขึ้นอีกจึงสั่งการไปยังกระทรวงสาธารณสุขให้จัดสถานที่ตั้งโรงพยาบาลโรคติดต่อแห่งใหม่ที่เหมาะสมกว่านอกเขตพระนครเพื่อรับสถานการณ์ฉุกเฉินทางโรคติดต่อได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด หลังจากพิจารณาที่ดินหลายแห่ง พระยาบาราศนราดुरได้เลือกที่ดินบริเวณทิศเหนือของโรงพยาบาลศรีธัญญา ตำบลตลาดขวัญ จังหวัดนนทบุรี และได้ทำเรื่องไปยังกรมการแพทย์เพื่อขอแบ่งที่ดินจำนวน 40 ไร่ สำหรับก่อสร้างโรงพยาบาลโรคติดต่อแห่งใหม่

เพื่อยกระดับเป็นโรงพยาบาลที่มีขีดความสามารถสูงขึ้น โดยพระยาบาราศนราดुरได้เสนอชื่อ "โรงพยาบาลโรคติดต่อ นนทบุรี" แต่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ขอให้เปลี่ยนชื่อเป็น "โรงพยาบาลบาราศนราดुर" เพื่อเป็นเกียรติแก่พระยาบาราศนราดुर ที่ประกอบคุณงามความดีมาโดยตลอดและเปิดทำการอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2503 โดยมี จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นประธานในการเปิดป้ายโรงพยาบาล จากพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 ทำให้โรงพยาบาลบาราศนราดुर ถูกปรับเปลี่ยนโครงสร้างส่วนราชการตามพระราชบัญญัตินี้ มาเป็น "สถาบันบาราศนราดुर" สังกัดกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม พ.ศ. 2545

โรงพยาบาลบาราศนราดुरในอดีต

ต่อมาในปี พ.ศ. 2527 ประเทศไทยพบผู้ป่วยเอดส์รายแรก ได้เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลรามธิบดี เมื่อผู้ป่วยมีจำนวนมากขึ้น กระทรวงสาธารณสุขจึงมอบหมายให้โรงพยาบาลบาราศนราดुर (เปลี่ยนมาเป็น สถาบันบาราศนราดुर เมื่อ พ.ศ. 2545) เป็นหน่วยงานในการดูแลรักษาผู้ป่วยเอดส์ในประเทศไทย มีผู้ป่วยรายแรกถูกส่งมาจากเรือนจำเข้ารับการักษาที่โรงพยาบาลบาราศนราดुर ในปี พ.ศ. 2529 ในเวลานั้นประชาชนไทยเกิดความหวาดกลัวต่อโรคนี้มาก เพราะรับรู้ว่าเป็นโรคติดต่อร้ายแรงที่รักษาไม่หายและเมื่อเป็นโรคนี้แล้วจะเสียชีวิต ผู้ป่วยเอดส์จึงเป็นที่รังเกียจของครอบครัวและสังคม ทั้งยังไม่มียารักษาโรคจึงทำให้อัตราการตายจากโรคเอดส์สูงมาก โรงพยาบาลบาราศนราดुरจึงต้องเตรียมการเพื่อรองรับผู้ป่วยที่จะเข้าพักรักษาตัวในโรงพยาบาล มีบุคลากรที่เป็นอาสาสมัครกลุ่มแรกประกอบด้วย นายแพทย์สมสิทธิ์ ต้นสุกสวัสดิกุล นายแพทย์สถาพร มานัสสถิตย์ นางพรศิริ เรือนสว่าง นางเจียมใจ สายทอง นางอรรวรรณ ประจงจิต ในระยะแรกสถาบันบาราศนราดुरได้ใช้พื้นที่ส่วนหนึ่งของตึกอายุรกรรมชาย (คนภายในเรียกว่า ตึก 3/5) เพื่อเป็นหอผู้ป่วยเอดส์

การถูกรังเกียจและถูกเลือกปฏิบัติจากสังคม ทำให้ผู้ป่วยและครอบครัวอยู่ในภาวะซึมเศร้าบุคลากรเกิดความท้อแท้ในการปฏิบัติงาน แต่สถานการณ์ดังกล่าวก็ก่อให้เกิดความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจกันระหว่างผู้ป่วยเอดส์และสมาชิกในครอบครัวของผู้ป่วยเป็นอย่างมาก ในปี พ.ศ. 2534 จึงได้มีการก่อตั้งกลุ่มงานแนะแนวทางการแพทย์และจิตสังคมขึ้นในโรงพยาบาลบาราศนราดुर เพื่อให้คำปรึกษาและการบริการทางด้านจิตใจและสวัสดิการสังคมแก่ผู้ป่วยเอดส์ ให้การสนับสนุนทางด้านจิตใจ เพื่อให้ผู้ป่วยเอดส์มีกำลังใจที่จะต่อสู้เพื่อการมีชีวิตอยู่ต่อไป และได้ขอเบรตงานไปสู่การบริการให้คำปรึกษาเพื่อป้องกันการติดเชื้อเอชไอวีจากแม่สู่ลูกอีกด้วย

การถูกเลือกปฏิบัติจากสังคมในช่วงเวลาดังกล่าว ไม่ได้เกิดแต่กับผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่ยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น แต่ยังรวมถึงการเลือกปฏิบัติต่อร่างกายของผู้เสียชีวิตจากโรคเอดส์ด้วย วัดหลายแห่งปฏิเสธที่จะฉาปนกิจศพให้ สถาบันบำราศนราดูรจึงต้องดำเนินการฉาปนกิจศพผู้ป่วยด้วยเพื่อแก้ปัญหาโดยใช้เตาฉาปนกิจของโรงพยาบาล ซึ่งเดิมสร้างมาสำหรับฉาปนกิจผู้ป่วยอหิวาตกโรคตั้งแต่แรกก่อตั้งโรงพยาบาลแล้ว นับได้ว่าเป็นโรงพยาบาลแห่งเดียวในประเทศไทยที่มีเตาเผาศพในบริเวณโรงพยาบาล

ในปี พ.ศ. 2535 กรมควบคุมโรคกระทรวงสาธารณสุขได้ริเริ่มโครงการยาต้านสำหรับผู้เอดส์และในปี พ.ศ. 2543 - 2548 องค์การเภสัชกรรมสามารถผลิตยาต้านเอชไอวีได้ในราคาถูก ทำให้ผู้ป่วยเอดส์สามารถเข้าถึงยาต้านเอชไอวีได้จากโรงพยาบาลของรัฐทุกแห่งในปัจจุบัน ผู้ติดเชื้อเอชไอวีจึงสามารถใช้ชีวิตและทำงานได้เหมือนคนปกติ จำนวนผู้ป่วยที่มาพบแพทย์และพักรักษาตัวในโรงพยาบาลก็ลดลงเป็นอย่างมาก และเพื่อลดการเลือกปฏิบัติทางสังคมต่อผู้ป่วยที่รับรักษาเฉพาะผู้ป่วยเอดส์ จึงปิดการให้บริการลงและให้ผู้ป่วยเอดส์พักรักษาตัวที่หอผู้ป่วยอายุรกรรมเช่นเดียวกับผู้ป่วยคนอื่น ๆ แบบไม่แบ่งแยกอีกต่อไป

อ้างอิง

กรมควบคุมโรค. **ประวัติบำราศนราดูร**, [ออนไลน์]. (ม.ป.ป.) แหล่งที่มา: <https://ddc.moph.go.th/bidi/pagecontent.php?page=309&dept=bidi>[5 พฤษภาคม 2565]

ขวัญชาย ดำรงค์ขวัญ. **เอดส์ ปฐมบทแห่งการเรียนรู้ จากโรงพยาบาลบำราศในอดีต**. นนทบุรี : ห้างหุ้นส่วนจำกัด พีเอ็นเอส ครีเอชั่น, 2561.

ประวัติโรงพยาบาลตากสิน. [ออนไลน์]. (ม.ป.ป.) แหล่งที่มา: <https://www.wikiwand.com/th/โรงพยาบาลตากสิน#/ประวัติ>[5 พฤษภาคม 2565]

พนารัตน์ วิสวเทพนิมิตร. **การดูแลแบบองค์รวมและการบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์: กรณีศึกษาผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์ที่สถาบันบำราศนราดูร**. วารสารวิจัยระบบสาธารณสุขปีที่ 11 ฉบับที่ 3 กรกฎาคม - กันยายน 2560, [ออนไลน์]. (2560) แหล่งที่มา: <https://kb.hsri.or.th/dspace/handle/11228/4775?locale-attribute=th> [5 พฤษภาคม 2565]

แสงทอง จันทร์เจ็ด. **100 ปี ร้อยเรื่องราว กรมควบคุมโรค เรื่อง สถาบันบำราศนราดูร** (หน้า 279 - 281). นนทบุรี : สถาบันวิจัยจัดการความรู้และมาตรฐานการควบคุมโรค กรมควบคุมโรคกระทรวงสาธารณสุข, 2561.

ที่มาภาพ

หอจดหมายเหตุสาธารณสุขแห่งชาติ